

Mevrouw Halsema (GroenLinks)

© M. Sablerolle – Gouda

vraag of het adequaat is, is een heel andere vraag, maar het is mogelijk. Ik heb op dit moment de informatie dat dat niet in alle gevallen even bevredigend is. Zoals door de vorige staatssecretaris met de Kamer is gewisseld, is het motief en de reden van de samenplaatsing juist dat het doorgaans gaat om gevallen die dezelfde zorgvraag en behandeling behoeven.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Het stoort mij een tikkje dat de minister zegt dat hier geen sprake is van gevangenis. Ook civiel gestrafte jongeren, jongeren met gedragsstoornissen, slapen 's nachts in cellen waar de deur dichtgaat of zij de isoleer in kunnen gaan. Begrijp ik de minister goed dat zijn streven is om deze jongeren wel degelijk gescheiden en onder een ander regime in justitiële jeugdinstellingen te laten verblijven? Dat is mijn eerste vraag. Ik heb ook nog een andere vraag. Bij mijn weten worden kinderen ook nog steeds opgesloten in de vreemdelingenbewaring. Het gaat dan ook om kinderen onder de tien jaar. Is dat waar? Zo ja, is de minister dan met mij van mening dat dat zo snel mogelijk gestopt moet worden?

Minister **Donner**: Houd mij ten goede wat de vreemdelingenbewaring betreft. Dat is een andere

situatie, waar we het hier nu niet over hebben.

Zoals ik heb aangegeven in antwoord op de vragen van de heer De Wit, gaat de kamerdeur 's nachts inderdaad op slot. Als dat niet het geval was, zou het niet om de situatie van artikel 261, derde lid gaan, namelijk de gesloten behandeling. Een dergelijke maatregel is nu eenmaal nodig voor deze kinderen. Of het enkel sluiten van de deur iets tot cel maakt, is een kwestie van een naam. Ik heb dat bij mijn eigen kinderen ook wel eens toegepast. Desondanks valt mijn huis niet onder de penitentiaire inrichtingen. Nogmaals, het gaat om kinderen van wie mede door de rechter wordt vastgesteld dat zoiets in dit geval nodig is voor de behandeling. Ik heb tegelijkertijd aangegeven dat er een evaluatie plaatsvindt van de situatie, met name van het gezamenlijk in deze inrichtingen zitten. Ik zal in het licht daarvan met de Kamer overleggen of we deze situatie moeten handhaven of niet.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: De fractie van de Partij van de Arbeid heeft meegedeeld dat het lid Bos met ingang van heden haar fractievoorzitter is.

Op verzoek van de CDA-fractie benoem ik in de commissie voor de Verzoekschriften het lid Van Fessem tot lid en het lid Vietsch tot plaatsvervangend lid in de bestaande vacatures.

Ik stel voor om donderdag a.s. ook te stemmen over de motie-Oplaat/Alblas (28600-XII nr. 46) over de organisatie rond bergingswerkzaamheden, gezien de termijn die in de motie vervat is.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Hamer.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Voorzitter. Zoals aan het eind van de behandeling van de begroting van OCW reeds is aangekondigd, wil mijn fractie graag een derde termijn en wel op basis van de brief die wij ontvangen hebben van de staatssecretaris.

De **voorzitter**: Ik stel voor om die derde termijn morgenochtend bij aanvang van de vergadering te houden. Gezien de vooraankondiging van mevrouw Hamer vorige week, hebben we hiermee in het schema al rekening gehouden. Wij hebben een uur hiervoor uitgetrokken, ook omdat, zoals u weet, de spreektijd die daarvoor wordt gebruikt, afgaat van de spreektijd van de fracties voor de begroting.

Het woord is aan mevrouw Halsema.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Voorzitter. De Nieuwe Revu ligt nog niet in de schappen, zo heb ik vanmorgen gecontroleerd, maar de nieuwste uitspraken van minister Nawijn zullen niemand hier of buiten deze Kamer ontgaan zijn. Hij wil de doodstraf opnieuw invoeren, althans dat wilde hij tot gisteren. Inmiddels heeft hij eerst zijn uitspraken min of meer teruggedraaid en daarna heeft hij deze min of meer betreurd. De gang van zaken tot dusverre vind ik zeer onbevredigend. Niet alleen is de minister gaan staan op het hart van de rechtsstaat, ook is onduidelijk wat hij vindt, wat hij wel en niet heeft gezegd en bedoeld en in welke hoedanigheid hij de uitspraken heeft gedaan: als minister, als kandidaat-lijsttrekker voor de LPF of als privépersoon.

Ik verzoek dan ook om een spoeddebat met in eerste instantie

Voorzitter

minister Nawijn, in tweede instantie minister Donner van Justitie, als hoeder van het verbod op doden, en in derde instantie de minister-president vanwege de eenheid van het kabinetsbeleid. Ik doe dit verzoek mede namens Wouter Bos van de fractie van de PvdA en Thom de Graaf van de fractie van D66. Ik kan mij voorstellen, maar dat is vanzelfsprekend aan u, dat ons in eerste termijn zo'n vijf minuten spreektijd is gegund.

De **voorzitter**: Ik wijs voor alle zekerheid op de korte brief die minister Nawijn aan mij heeft gericht met een daarbij gevoegd persbericht over dit onderwerp. Omdat te verwachten was dat dit punt in de regeling aan de orde zou komen, heb ik de brief laten uitdelen.

De heer **Rietkerk** (CDA): Ik spreek mijn dank uit voor de brief en de bijgevoegde verklaring die u heeft laten uitdelen. Om die reden sta ik ook bij de microfoon. Ik wil mevrouw Halsema vragen waarom zij, terwijl er een verklaring is gegeven en de minister-president duidelijk afstand heeft genomen, in tweede instantie de minister van Justitie en in derde instantie de minister-president bij dit gesprek aanwezig wil laten zijn.

De heer **Teeven** (Leefbaar Nederland): Voorzitter. Wij steunen het verzoek van de fractie van GroenLinks van harte. De vraag van de heer Rietkerk bevreemdt mij bijzonder. Het gaat hier om de regiefunctie van de premier. Het is dan ook belangrijk dat hij erbij is.

De heer **Herben** (LPF): Het persbericht lijkt mij duidelijk. De minister heeft niet als lid van het kabinet gesproken, noch als kandidaat-lijsttrekker van de partij. Ik begrijp dan ook niet waarom de minister van Justitie en de minister-president hierbij aanwezig moeten zijn. De verwijzing naar de regiefunctie vind ik wat merkwaardig. Uiteraard zijn wij bereid om een spoeddebat in aanwezigheid van de heer Nawijn aan te gaan, dat mag duidelijk zijn.

De heer **De Graaf** (D66): Ik vind het van belang dat de minister-president erbij is, al was het maar omdat ik gisteren heb begrepen dat hij minister Nawijn zou aanspreken op zijn verantwoordelijkheid als minister. De minister heeft gezegd

dat hij zijn uitlatingen niet als minister, maar als persoon heeft gedaan. Dat roept de vraag op wat de minister-president heeft gezegd en gedaan ten opzichte van de heer Nawijn.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik spreek mijn steun uit voor het verzoek van mevrouw Halsema. Het gaat ons om het debat met minister Nawijn. Ik heb echter begrip voor de argumenten van degenen die van mening zijn dat het vanwege de ontstane verwarring goed zou zijn als in ieder geval de minister-president erbij is. Iets meer aarzeling heb ik als het gaat om de rol van de minister van Justitie, maar ik zal mij tegen dat deel van het verzoek niet verzetten.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Ik wil niet vooruitlopen op de discussie die ik graag straks wil voeren, maar wat mij betreft, is de verklaring alles behalve duidelijk. De minister wil als privépersoon een politieke discussie voeren. Ik weet niet hoe je dat met elkaar rijmt. Ik begrijp dan ook de postmoderne persoonlijkheid van de minister niet echt meer. Ik heb behoefte om hem daarover te horen. Daarbij heeft de minister-president zelf aangegeven, dit wel degelijk ook tot de verantwoordelijkheid van het kabinet te rekenen. Dat maakt zijn aanwezigheid hier gewenst.

Wij beschouwen de discussie over de doodstraf als een uitermate precaire discussie. De regering als geheel is verantwoordelijk voor een ordentelijk verloop van die discussie, maar de minister van Justitie is dat als eerste. Ik heb er behoefte aan dat de minister van Justitie in de Kamer zijn opvattingen nog eens uiteenzet.

De **voorzitter**: Ik stel voor, te beslissen conform het verzoek van mevrouw Halsema om een debat te houden over de uitspraken van minister Nawijn, ook in het licht van diens brief die vanmiddag is rondgedeeld.

Ik stel voor om het debat vanmiddag te houden na de regeling van werkzaamheden en na een korte schorsing, met vier minuten spreektijd per fractie in eerste termijn en zo nodig een heel korte tweede termijn voor het indienen van eventuele moties.

Ik stel voor, de vier VAO's die op de agenda staan, niet vanmiddag maar op een later te bepalen tijdstip te laten plaatsvinden. Ik sluit daarbij

niet uit dat deze VAO's moeten worden uitgesteld tot volgende week.

Overeenkomstig de voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Ik zal zeker niet zeuren over een minuut.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Koenders.

De heer **Koenders** (PvdA): Vorige week donderdagavond heeft een algemeen overleg plaatsgevonden met de minister-president en de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie over de aanstaande NAVO-top in Praag. De ministers zullen morgen vertrekken. Mijn fractie hecht eraan om over dit onderwerp een VAO te houden.

De **voorzitter**: Gelet op de internationale agenda, de NAVO-vergadering waarover de heer Koenders het had, stel ik voor, het debat over dit VAO wel vanmiddag te houden en wel aansluitend aan het debat over de uitspraken van minister Nawijn. Mochten er moties uit het VAO voortkomen, dan dient daarover te worden gestemd voordat de internationale vergadering begint. Ik neem aan dat dit morgen na de lunchpauze kan gebeuren.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Sterk.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Op de voorpagina van het dagblad Trouw van afgelopen zaterdag stond een artikel naar aanleiding van een onderzoek van de GGD in Utrecht en de Universiteit Leiden, waarvan de conclusie luidt dat de achterstand van en de criminaliteit onder allochtonen blijvend worden. Ik verzoek minister Nawijn, dit onderzoek met zijn reactie uiterlijk voor woensdagavond aan de Kamer te doen toekomen, zodat de bevindingen van dit onderzoek kunnen worden meegenomen in het algemeen overleg van donderdagochtend met minister Nawijn.

De heer **De Ruiter** (SP): Op de voorpagina van Trouw stond ook een aantal aanbevelingen, onder meer over spreidingsbeleid. Vindt

Voorzitter

mevrouw Sterk dat minister Nawijn dan wel minister Kamp ook daarop moet ingaan?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik verwacht dat de minister in zijn reactie ook zal ingaan op de aanbevelingen op dat punt van de onderzoekers.

De heer **De Ruiter** (SP): U doet dus een dubbel verzoek?

Mevrouw **Sterk** (CDA): Nee.

De **voorzitter**: De heer De Ruiter kan aan het verzoek toevoegen wat hij wil.

De heer **De Ruiter** (SP): Behalve een aantal conclusies was er ook een aantal aanbevelingen. Ik verzoek de regering om ook een reactie op die aanbevelingen te geven.

Mevrouw **Sterk** (CDA): Ik vraag minister Nawijn gewoon om een reactie op het onderzoek, inclusief de aanbevelingen. Ik neem aan dat de minister ook op de aanbevelingen zal ingaan.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het stenogram van dit gedeelte van de vergadering door te geleiden naar het kabinet, in het bijzonder naar de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en naar de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik deel mede dat de heer Crone mij eerder heeft meegedeeld een interpellatieverzoek te willen doen over het onderwerp TenneT. De vaste commissie voor Economische Zaken heeft inmiddels besloten om morgen een algemeen overleg over dit onderwerp te houden. De heer Crone deelt mede, het verslag van dat algemeen overleg op de agenda te willen zetten op een zodanig tijdstip dat het mogelijk is om daarover een motie in te dienen en tijdig te stemmen. Ik zie de heer Crone instemmend knikken.

Met excuses aan de heer Slob, die ik erg lang heb laten wachten, schors ik de vergadering tot kwart voor vier, zodat men ruim de tijd heeft om de heer Slob te feliciteren.

De vergadering wordt van 15.30 uur tot 15.45 uur geschorst.

Aan de orde is het **debat over uitspraken van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie over een mogelijke herinvoering van de doodstraf (28682)**.

□

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Voorzitter. Nog geen twintig jaar geleden, in 1983, werd een algemeen verbod op de doodstraf in onze Grondwet opgenomen, dankzij een amendement van kamerlid Hein Roethof. In de discussie over wel of geen opname in de Grondwet keerde één vraag regelmatig terug. Waarom zouden wij een verbod opnemen, als in Nederland zo algemeen aanvaard is dat de doodstraf inhumaan en onwenselijk is? In antwoord zei kamerlid Roethof dan altijd dat je juist daarom op dat moment het verbod zou moeten verankeren, omdat het je misschien in woeliger tijden van pas zou kunnen komen.

Sinds gisteren heeft het er de schijn van dat die woeliger tijden zijn aangebroken. In Nieuwe Revu zegt minister Nawijn over de doodstraf: invoering - ja. Dat staat op band. Hij vraagt zich af welk recht van leven Volkert van der G. heeft en over de moordenaar van René Steegmans zegt hij dat deze een navenante straf verdient, de doodstraf. De minister verklaart zich hiermee openlijk voorstander van de doodstraf. Althans, dat deed hij tot gisteravond, want toen begon het opmerkelijke draaien. De minister zei zeven keer "nee" tegen de invoering van de doodstraf te hebben gezegd en drie keer "ja". De minister erkende dus nog steeds de uitspraak wel te hebben gedaan. Inmiddels tel ik zo'n twintig keer "nee, ik heb het niet gezegd", en tien keer "ja, ik heb het wel gezegd".

Het verbod op de doodstraf is het hart van onze rechtsstaat en van ons strafrecht. Ons strafrecht is gebaseerd op de gedachte: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet. Dat is niet voor niets. In een beschaafd land vermoordt of martelt de overheid haar onderdanen niet. Hoe veel begrip er ook moet zijn voor de wraakgevoelens van slachtoffers en hoe veel mededogen er ook moet zijn: de overheid heeft altijd het voorbeeld te geven dat moord en doodslag niet mogen, niet door burgers en niet door de staat. Bovendien is niets feilbaarder dan

het menselijk oordeel. Dat geldt ook voor het oordeel van de rechter. In de Verenigde Staten zijn in de twintigste eeuw ten minste 25 onschuldigen geëxecuteerd en 101 mensen vrijgelaten uit de dodencel omdat zij onschuldig bleken. Mahatma Gandhi zei dat oog om oog de wereld blind maakt. Deze minister lijkt ziende blind en vist in het troebele water van sentimenten, angstgevoelens en soms heel terechte gevoelens van boosheid. Bovendien probeert hij de rechter te beïnvloeden op de zwaarst denkbare manier, door over twee lopende rechtszaken te zeggen dat de daders het leven niet meer verdienen. Dat is meer dan kwalijk.

Gisteravond ontkende de minister de uitspraak te hebben gedaan, ook schriftelijk en bij monde van zijn persoonlijk voorlichter. Vandaag betreurt de minister zijn uitspraken en zegt hij slechts een bijdrage te hebben willen leveren aan een politieke discussie over de hoogte van straffen. Het kan niet allebei. Je hebt de uitspraken niet gedaan en dan is er niets te betreuren, of je hebt ze wel gedaan en dan heb je spijt. Graag wil ik van de minister hierover duidelijkheid. Als hij het wel heeft gezegd, waarom heeft hij het dan gezegd? Waarom is hij er anders over gaan denken? Waarom kiest hij dit moment voor zijn gewraakte uitspraken? Dat kan toch niet uit electorale overwegingen zijn, mag ik hopen? Wat heeft hem gemotiveerd? En in welke hoedanigheid heeft hij deze uitspraken gedaan? Nergens in de passages van het interview in Nieuwe Revu neemt hij afstand van zijn ministerschap. Hij doet dat pas na afloop, als de commotie al is ontstaan. Nu zegt hij de uitspraken ook niet te hebben gedaan als kandidaat-lijsttrekker van de LPF. De LPF zegt ook geen voorstander te zijn van herinvoering van de doodstraf. Dan blijft de vraag: in welke hoedanigheid heeft de minister zijn uitspraak gedaan? Als privé persoon, maar dan een privé persoon die publieke uitspraken doet en dat nergens vermeldt in het interview? Om dat interview te krijgen, maakt hij echter wel gebruik van het publieke ambt van het ministerschap en ondergraaft hij dat ambt, omdat hij rechtstreeks tegen de Grondwet ingaat.

Aan de minister van Justitie zou ik het verzoek willen doen, te reageren op de uitspraak van minister Nawijn